

איך מודדים בטיחות?

מדד מספר התאונות הוא חשוב, אך יותר מאשר הוא מוביל את הארגון לבטיחות יזומה, הוא מוביל אותו להחלטות על הגברת האכיפה. הצגת תועלות המודעות לבטיחות תוביל את הארגון לבטיחות יזומה מראש ולהפחתת מספר תאונות העבודה

מאת איציק ריין

מדריך בטיחות בחקלאות והתעשייה במחוז הדרום, המוסד לבטיחות וגיהות

צילום: תמוס לבטיחות ולגיהות

פתרונות ארגונומיים למיון ואריזת פרי

מספר התקבלתי ב"חיבוק חם", והחקלאי שאל אותי בפליאה איך ייתכן שהשיפור הרב שחל בעבודה - ההתקצרות במשכי הזמן, החיסכון בכוח האדם וכד' - נובע אך ורק מהארגונומיה, ונוסף על כך, "גם הגב כואב פחות"...

קיימות אין-ספור דוגמאות בכל הענפים, הקשורות בבטיחות ובגיהות, שעניינן הזמן שנחסך בעבודה על במת הרמה, ולא על סולם; כאשר כפות הרגליים מונחות על שלבי הסולם הצרים, מאמצי העובדים יופנו למניעת נפילה. עמידה על משטח בטוח תסיט את המאמץ אל ביצוע העבודה - בתפוקות גבוהות ובאיכות טובה.

וכן, מדד מספר התאונות חשוב, אך יותר מאשר הוא מוביל את הארגון לבטיחות יזומה מראש ("פרו-אקטיבית"), הוא מוביל את הארגון להחלטות על הגברת האכיפה.

אם יוצגו בוועדות הבטיחות ובהנהלות תועלות המודעות לבטיחות, שיעקרו שיפור משמעותי באיכות העבודה, שיפור משמעותי בתפוקות ותרבות ארגונית חיובית יותר - אלו יובילו לביצוע מתמיד של בטיחות יזומה, ובכך נצליח גם להפחית את מספר התאונות בעבודה.

אין לי ספק שגם מדריכי המוסד לבטיחות ולגיהות, כמו גם ממוני הבטיחות במפעלים ובארגונים, יכולים להצביע על מקרים רבים של תועלות בטיחות, נוסף על הפחתת התאונות.

אני מקווה שסיכומי שנת 2018 בוועדות הבטיחות יציגו שיפור בבטיחות הארגון ויכיחו, בין היתר, רווח גדול יותר. ■

יותר למדוד ולאכוף הסחת דעת, אי-שמירת מרחק, אי-מתן זכות קדימה ועוד. ובחזרה לנושא הבטיחות בעבודה - מספר תאונות העבודה הוא נתון ידוע וקל להציג. קשה יותר לאמוד ולהציג נתון כגון "תועלות הבטיחות לארגון", וחזקה עלינו שגם אם נציג נתון כזה, הוא יוצג בניסוח הקושר אותו להפחתת מספר תאונות העבודה ("עקב הטמעת נוהלי הבטיחות, הופחת השנה מספר תאונות העבודה"), כלומר התאונה תהיה תמיד המדד המוביל בבטיחות.

אלא שידועים לי עשרות מקרים שבהם שופרו באופן משמעותי תהליכי ייצור, תפוקות וכמובן איכות מוצרים - עקב המודעות לבטיחות.

לדוגמה: במשק חקלאי, שעיסוקו מיון ואריזת פרי, המלצתי לחקלאי על ביצוע סקר ארגונומי בתהליך מילוי והעברת הקרטונים ממערך המיון אל המשטחים. לאחר ביצוע הסקר, ניתנו המלצות. מרביתן נועדו למנוע, ככל האפשר, מהעובדים מנחיים קשים, שכללו מאמצי שריר ושלד משמעותיים, ולהקל עליהם את העבודה. כיוון שמרבית ההמלצות הופנו לחשיבה נכונה ולשימוש באמצעים הקיימים, ביצע אותן החקלאי במלואן.

בביקור שערכתי במקום לאחר חודשים

בשנה החולפת השתתפתי בכמה ועדות בטיחות במפעלים. כיוון שהיו אלה הישיבות האחרונות של שנת 2017, היה אחד הנושאים המרכזיים בהן דיווח על מספר תאונות העבודה באותה השנה וניתוחן.

הגרפים שהוצגו היו יפים וניכרה בהם ההשקעה. הם כללו, כמובן, השוואות לשנים הקודמות, ניתוחים של תאונות עבודה על פי מחלקות, והציגו גם את ימי העבודה שהלכו לאיבוד עקב אותן תאונות. לאחר כמה ישיבות, עלתה בי השאלה: האם אכן "מספר תאונות העבודה" הוא המדד המרכזי לקיום הבטיחות? הרי, בסופו של דבר, התאונה היא תוצר לוואי של אי-בטיחות. יוצא אפוא שאנחנו מודדים את חוסר הבטיחות ולא את הבטיחות.

משל למה הדבר דומה? משטרת ישראל פרסמה לאחרונה נתון, שעל פיו שיעור תאונות הדרכים הגבוה ביותר מתרחש עקב הסחת הדעת של הנהגים מנהיגתם בגלל הטלפון הסלולרי. אף על פי כן, רוב פעולות האכיפה נעשות דווקא בנושא המהירות, זאת, אף שידוע שרק באחוז קטן מהתאונות המרכיב המרכזי הוא מהירות.

מדוע ממשיכים שוטרי התנועה לאכוף דווקא את המהירות? כיוון שקיים מכשיר מדידה, והמדידה קלה, באופן יחסי קשה

קיימות שיטות רבות למדידת ביצועי בטיחות, לדוגמה: מספר אירועי בטיחות, מספר ימי היעדרות, חוסרת אירועי הבטיחות, מספר ימים ללא אירועי בטיחות, עלות תאונות עבודה וכו'. מקום עבודה המקדם תרבות של בטיחות יבחן את עצמו באמצעות מדידות חיוביות, כגון מספר דיווחי אירוע כמעט ונפגע, אחוז דיווח אירועי כמעט ונפגע שתוחקרו, אחוז הלקחים שהוטמעו לאחר הצגת תחקיר כמעט ונפגע, מספר הצעות ייעול לשיפור הבטיחות שהוגשו, אחוז יישום ההצעות שהוגשו לשיפור הבטיחות, אחוז מפגעים שהוסרו ביום הדיווח/ביום למחרת/ עד שבוע/ עד חודש/ מעל חודש. אחוז סיכונים שמוזערו. מדידה חיובית פרואקטיבית תוביל את הארגון לפעילות מניעה ותאפשר למדוד פעילויות מקדמות בטיחות בארגון.